

FENOMÉN ŠUMAVA A POLITIKA ÚZEMNÍHO ROZVOJE ČESKÉ REPUBLIKY

Územně plánovací dokument Politika územního rozvoje ČR

10. 9. 2009

Politika územního rozvoje (PÚR) je nástrojem územního plánování, který určuje požadavky a rámce pro úkoly územního plánování v republikových, přeshraničních a mezinárodních souvislostech zejména s ohledem na udržitelný rozvoj území.

PÚR vymezuje: - rozvojové oblasti a rozvojové osy

- specifické oblasti

- plochy a koridory dopravní a technické infrastruktury republikového významu.

Vytváří rámce pro zpracovávání Zásad územního rozvoje (ZÚR), které zpřesňují vymezení z PÚR a vymezují další oblasti, osy a koridory „krajské“ úrovně.

Šumavy se týká zejména problematika specifických oblastí, neboť Šumava je zde skutečným fenoménem, a to z hlediska všech tří sledovaných pilířů: enviromentálního, ekonomického i sociálního. Velice závažná je též skutečnost výrazně odlišného vývoje území na české a bavorsko – hornorakouské straně Šumavy.

Specifické oblasti v PÚR 2008

Východiska

Specifické oblasti jsou vymezovány v územích, ve kterých se dlouhodobě projevují problémy z hlediska udržitelného rozvoje území, tj. problémy se zajištěním vyváženého vztahu příznivého životního prostředí, hospodářského rozvoje a soudržnosti společenství obyvatel území. Jedná se o území se specifickými hodnotami nebo problémy mezinárodního a republikového významu, nebo které svým významem přesahují území kraje.

Specifické oblasti zahrnují obce, ve kterých je nejnaléhavější potřeba řešení problémů z hlediska udržitelného rozvoje území. Účelem vymezení specifických oblastí je, aby v nich kraje, ministerstva a jiné ústřední správní úřady v rámci svých působností vytvářely podmínky pro odstranění problémů s cílem umožnit udržitelný rozvoj území při respektování republikových priorit územního plánování a ochrany přírodních, kulturních a civilizačních hodnot území.

Koncepce

Je nutno sledovat:

1. řešení stávajících střetů a předcházení potenciálním střetům různých zájmů ve využití území,
2. ochranu specifických přírodních, kulturních a civilizačních hodnot území,
3. využití specifického potenciálu oblasti k jejímu rozvoji,
4. zkvalitnění veřejné, zejména dopravní a technické infrastruktury,
5. posílení a stabilizaci sociálně ekonomického rozvoje,
6. umístování investic důležitých pro rozvoj oblasti.

SOB 1 Specifická oblast Šumava

Vymezení:

Území obcí z ORP Český Krumlov (západní část), Klatovy (jihozápadní část), Prachatice (jihozápadní část), Sušice, Vimperk.

Důvody vymezení:

Potřeba úměrně a rovnoměrně rozvíjet a využívat s ohledem na udržitelný rozvoj území vysoký rekreační potenciál krajiny přírodně cenné a společensky atraktivní oblasti Šumavy. Jedná se o celistvé území s kvalitním životním prostředím a vysokými přírodními a krajinnými hodnotami.

Potřeba **posílit ekonomický a sociální rozvoj** v souladu s ochrannou přírodou, zejména rozvoj drobného a středního podnikání v oblasti místní tradiční výroby a cestovního ruchu.
Potřeba **koordinace využívání území se sousedními spolkovými zeměmi Bavorskem a Horním Rakouskem.**

Kritéria a podmínky pro rozhodování o změnách v území:

Při rozhodování a posuzování záměrů na změny v území přednostně sledovat:

- využití rekreačního potenciálu oblasti,
- rozvoj zemědělství, lesnictví a dřevozpracujícího průmyslu,
- zlepšení dopravní dostupnosti území, zejména přeshraničních dopravních vazeb,
- přírodě blízkou obnovu lesních porostů.

Úkoly pro územní plánování:

- α) identifikovat hlavní póly a **střediska ekonomického rozvoje** oblasti a vytvářet zde územní podmínky pro zkvalitnění a rozvoj dopravní a technické infrastruktury, bydlení a občanského vybavení,
- β) vytvářet územní podmínky pro **rozvoj dopravní dostupnosti území a rozvoj přeshraničních dopravních tahů** mezinárodního a republikového významu,
- χ) vytvářet územní podmínky pro **propojení systému pěších a cyklistických tras se sousedními státy** a koncepčního rozvoje systému dálkových tras,
- δ) vytvářet územní podmínky pro **rozvoj celoroční rekreace a cestovního ruchu** stanovením podmínek pro umístování,
- ε) prověřit v územně plánovací dokumentaci krajů možnosti **intenzivnějšího využití rekreačního potenciálu** vhodných oblastí na území specifické oblasti Šumava pro rekreaci.

Do PÚR ČR 2008 byly zařazeny ty SOB, na jejichž území je možno identifikovat a jasně formulovat problém obecně vnímaný jako republikový. Tuto podmínku splnily zejména obecně přijímané problémy prokazatelné nerovnováhy územních podmínek udržitelného rozvoje území.

Z celospolečenského hlediska to především jsou: **nerovnováha mezi sociálně ekonomickými potřebami obyvatel a možnostmi území** (neúměrné zatížení území činností člověk, případně neúměrné omezení potřeb člověk, vzhledem k charakteru území, střet ekonomických zájmů s ochrannou přírodou a krajiny, ohrožení chráněných území přírody a krajiny ekonomickým tlakem). Týká se zejména SOB Šumava, Beskydy, Krkonoše – Jizerské hory.

PÚR ČR 2008 byla schválena Vládou ČR 20. 7. 2009.

Základním nedostatkem PÚR je absence kvalitního mezinárodního srovnání vývoje většiny systémů ovlivňujících vývoj území.

Z toho vyplývá velice nízká ambice věcně, metodologicky i legislativně hledat cesty ke sblížení, resp. korekci dosavadních přístupů k rozvoji území s přístupy sousedních (ale i jiných evropských) zemí.

Významné odlišnosti se projevují zejména ve vymezení a režimu velkoplošných chráněných území v ČR a jiných, zejména sousedních zemí Rakouska a SRN. K této problematice se PÚR ČR nevyjadřuje, ačkoliv většina vymezených specifických oblastí zahrnuje významná velkoplošná CHÚ. Mimo Šumavy (SOB1) též Krkonoše (SOB7), Beskydy (SOB2) a Jeseník – Kralický Sněžník (SOB3).

Doprava v PÚR 2008

V oblasti Šumavy PÚR 2008 sleduje:

silniční koridory	D3/R3	(Praha) – České Budějovice – Dolní Dvořiště (– Linz)
	S3	Nová Hospoda – Strakonice – Strážný (– Passau)
železniční koridory	C – E511	Praha – České Budějovice – Horní Dvořiště (– Linz) (v kaplické variantě)
	ŽD6	Plzeň – Česká Kubice – (Regensburg)

pro spojení Plzeň – Regensburg – München (Donau-Moldaubahn)
nové mezinárodní letiště České Budějovice.

PÚR se nezabývá základní trasou evropské sítě E53 pro přímé silniční spojení Praha – Mnichov. Tato trasa je v současné době vedena přes Železnou Rudu (silnice I/27).

Dlouhodobě doporučovaný koridor je v trase silnice I/26 Plzeň – Folmava/Furt im Wald – Cham. Tento koridor umožňuje přímé spojení Plzeň – Regensburg (na bavorském území je jako B20 a B16 v celém rozsahu veden v nových trasách. Pro spojení na Mnichov je možné použít trasy B20 Cham – Straubing – Landau s návratem na E53 využívající dálnici A92, která prochází kolem letiště München FJS (druhé největší letiště ve střední Evropě). Rovněž trasa B20 již byla v celém rozsahu přestavěna.

Rozvojové osy

PÚR 2008 sleduje rozvojovou osu Praha – České Budějovice – Linz. PÚR 2008 ignoruje rozvojovou osu Praha – Plzeň – Regensburg – München, která je vzhledem k potenciálu a vazbou aglomerace hl. m. Bavorska významnější než sledovaná OS1 Praha – Plzeň – Nürnberg s výrazně nižší koncentrací center osídlení.

Demografický vývoj

Odlišnost Šumavy od jiných Specifických oblastí ČR je zejména v demografickém vývoji po roce 1945. Odchod části českých obyvatel po anexi Sudet v r. 1938 a poválečný odsun obyvatel německé národnosti sice postihl i další oblasti Sudet, avšak sídelní struktura v příhraničních oblastech k Polsku a dřívější NDR zůstala v zásadě zachována neboť tyto země byly stejně jako tehdejší Československo součástí stejné politické aliance. Naopak v území při jihozápadní hranici (Bavorsko, Horní Rakousko) k obnově osídlení již nedošlo.

Na území příhraničních politických okresů v jižních Čechách žilo v r. 1930 305 tis. obyv., z toho 50,4 % byli Němci.

Anektované Sudety zahrnovaly z těchto okresů přibližně následující podíly území: Vimperk 75 %, Prachatice 80 %, Český Krumlov 95 %, Kaplice 90 %, Trhové Sviny 65 % a Třeboň 30 %.

„Součástí“ Sudet byla i města Vimperk, Prachatice, Český Krumlov a Kaplice. Mimo byla města (městyse) Janovice, Sušice, Husinec, Křemže, Trhové Sviny, Suchdol a Chlum u Třeboně.

Vývoj počtu obyvatel 1930 – 2009

města/obce	poloha	počet obyvatel					
		1930	1950	1970	1991	2001	2009
Nýrsko	obv. CHKO (mimo)	5 705	4 390	4 494	4 989	5 109	5 180
Dešenice	obv. CHKO (mimo)	2 415	1 050	947	746	712	680
Železná Ruda	uvnitř CHKO	5 080	2 715	1 363	1 680	2 017	2 310
Hartmanice	uvnitř CHKO	3 569	31 427	1 336	1 234	1 161	1 076
Sušice	mimo CHKO	8 715	8 229	9 498	11 308	11 462	11 523
Kašperské Hory	uvnitř CHKO	3 358	2 058	1 683	1 644	1 603	1 894
Srní	uvnitř NP	1 795	415	349	345	343	275
Stachy	částečně v CHKO	2 771	1 746	1 462	1 236	1 216	1 219
Zdíkov	částečně v CHKO	3 591	2 150	1 925	1 630	1 608	1 722
Vimperk	obv. CHKO (mimo)	8 674	5 288	6 657	8 090	8 281	7 863
Borová Lada	uvnitř NP	2 049	317	264	278	284	273
Horní Vltavice	uvnitř CHKO	1 247	319	423	372	390	402
Lenora	uvnitř CHKO (obvod NP)	1 854	934	833	861	803	775
Strážný	uvnitř CHKO (obvod NP)	2 182	245	312	279	285	463
Volary	uvnitř CHKO (obvod NP)	5 865	2 703	3 344	3 917	4 068	4 015
Zbytiny	obv. CHKO (mimo)	1 877	522	429	318	300	320
Želnavá	uvnitř CHKO (obvod NP)	843	189	226	152	131	141
Stožec	uvnitř CHKO	2 811	599	254	168	219	208
Nová Pec	částečně v NP	2 514	651	827	690	632	546

Horní Planá	uvnitř CHKO	6 624	2 268	1 967	2 302	2 293	2 170
Černá v Poš.	částečně v CHKO	2 631	711	845	798	826	807
Frymburk	částečně v CHKO	2 653	765	951	1 289	1 319	1 343
Přední Výtoň	částečně v CHKO	3 256	417	336	287	266	211
Lipno n. Vlt.	mimo CHKO	620	170	584	475	550	614
Loučovice	mimo CHKO	2 948	1 789	2 076	2 043	1 970	1 858
Vyšší Brod	mimo CHKO	4 601	2 194	2 356	2 606	2 561	2 641

Před II. světovou válkou byly na české straně významnou součástí osídlení některé obce (sídla) s více jak 1,5 tis. obyv., které téměř zanikly.

	počet obyvatel			
	1930	1950	2001	
Přední Výtoň	3 252	419	266	92
Prášily	3 108	328	123	96
Bližší Lhota	2 468	596	57	98
Borová Lada	2 049	317	273	87
České Žleby	1 566	190	59	96

Přední Výtoň a Bližší Lhota (obdobně jako další menší sídla) byly zatopeny Lipenskou přehradou v roce 1958 s plochou 48,7 km². V obtížně přístupné pravobřežní části Lipna osídlení fakticky zaniklo.

Osídlení Šumavy, na jihočeské části vázané na horní tok Vltavy bylo v minulosti významnější než rakouském a v podstatě i na bavorském území. Výjimkou jsou města Zwiesel, Grafenau a Freyung, která významově odpovídají Vimperku.

V současné době jsou lokálními centry v příhraničním území obce:

Počet obcí nad 3000 obyv.	v Bavorsku	6 obcí
	v Horním Rakousku	2 obce (Ulrichberg, Bad Leonfelden)
	v České republice	2 obce (Nýrsko, Volary)
Počet obcí nad 2000 obyv.	v Bavorsku	9 obcí
	v Horním Rakousku	3 obce (Rohrbach, Berg, Haslach)
	v České republice	3 obce (Železná Ruda, H. Planá, Vyšší Brod)

V Horním Rakousku existují dvě „dvojměstí“
Rohrbach – Berg (2,4 + 2,6 tis. obyv.)
Aigen – Schlägl (1,9 + 1,4 tis. obyv.)

Demografická situace na české straně se nezlepšuje ani po r. 1991, v případě některých obcí je zaznamenána ztráta počtu obyvatel:

Srní	345	→	275
Lenora	861	→	775
Nová Pec	690	→	546
Přední Výtoň	287	→	211

Týká se to však i měst (center ORP, resp. POÚ):

Vimperk	8090	→	7863
Horní Planá	2302	→	2170

Z příhraničních obcí Bavorska a Horního Rakouska méně než tisíc obyvatel mají jen bavorský Philippsreuth a rakouské obce Schwarzenberg a St. Oswald b. Haslach.

Malé ztráty zaznamenala (k r. 1950) města ve větší vzdálenosti od hranic (Nýrsko, Sušice) v západočeské části, naopak ztráty Vimperka a Volar v jihočeské části byly výrazně vyšší. V podstatě pouze město Sušice má oproti r. 1930 nárůst počtu obyvatel.

Šumava zasahuje do tří okresů ČR (Český Krumlov, Prachatice, Klatovy), dvou okresů Bavorska (Regen, Freyung – Grafenau) a dvou okresů Horního Rakouska (Rohrbach, Freistadt).

Výstavba bytů po obcích je ČSÚ sledována od r. 1997. Uvádíme obce kde do r. 2008 včetně bylo dokončeno více jak 25 bytů. Významným ukazatelem je intenzita (počet bytů/1000 obyv./rok), vyšší než 3 obvykle znamená možnost nárůstu počtu obyvatel.

Kriterium více než 50 bytů (za období 1997 – 2008) a index vyšší než 3 splňují jen tyto obce (pořadí dle indexu):

	obec	index nárůstu	počet nových bytů	počet obyvatel		nárůst obyvatel
				1997	2009	
1	Lipno	25,08	164	517	614	97
2	Železná Ruda	21,20	516	1770	2310	540
3	Frymburk	7,70	122	1298	1343	45
4	Stachy	7,12	104	1192	1219	27
5	Zdíkov	7,02	138	1580	1722	142
6	Kašperské Hory	6,72	130	1687	1894	207
7	Volary	3,17	155	4100	4015	- 85

Pro srovnání uvádíme obce s nejvyššími indexy v ostatních horských územích ČR: Špindlerův Mlýn (37,3), Harrachov (25,5), Pec p. Sněžkou (17,3), Čeladná (15,4)

Rozvoj bydlení v příhraničních územích úzce souvisí s úrovní infrastruktury cestovního ruchu, která je na Šumavě nejrozsáhlejší v Železné Rudě a na Lipně. Výhodou Železné Rudy je dobrá vazba na infrastrukturu sousedního Bavorska (areál Grosser Arber). Oblast Lipna vazbu na rakouský areál Hochficht zatím postrádá.

Mimo bydlení je významným potenciálem území infrastruktura cestovního ruchu.

Největší investice představuje ubytování a areály sjezdového lyžování.

Nejvýznamnější areály:

		počet lůžek v hotelích a penzionech	počet lanovek /vleků	délka sjezdových trati (km)
Železná Ruda – Špičák		2200	1 / 12	8,7
Nýrsko – Hojsova Stráž		800		
Kašperské Hory		850	0 / 3	1,5
Stachy – Nové Hutě		1700	1 / 9	5,5
Lipno – Kramolín		450	3 / 2	7,5
Lipno	Nová Pec	100		
	Horní Planá	930		
	Černá v Poš.	490		
	Frymburk	350		
	Přední Výtoň	340		
	celkem	2210		
Hochficht	hotely	970	3 / 7	20,0
	ubytovny	550		
Grosser Arber			3 / 3	15,0

Turistika a cestovní ruch jsou často uváděny jako hlavní rozvojový potenciál většiny regionů ČR. Pochopitelně je toto zaměření obsaženo i v ZÚR Jihočeského a Plzeňského kraje. Samotná existence nadprůměrných kulturních a přírodních hodnot je však spíše jen teoretickým potenciálem. Ten ke svému „využití“ vyžaduje výrazného zlepšení dopravní infrastruktury a má-li být součástí ekonomické prosperity regionu též odpovídající infrastrukturu ČR. Potřebné je dosažení standardu umožňujícího poskytování služeb po větší část roku. Pouze tento přístup je zárukou prosperity území a stabilizace obyvatelstva. V krátkodobém horizontu je zřejmě nereálné přiblížit se standardům

na druhé straně Šumavy. V tomto přibližování jsme v podstatě ztratili posledních téměř 20 let, kde nebyly z různých důvodů využity možnosti přeshraniční kooperace.

Přitom potenciál na české straně, zejména v oblasti Lipna je mimořádně vysoký. Poměrně značné jsou ubytovací kapacity, zejména ve srovnání s Horním Rakouskem. Zde však mimo uváděné hotely a penziony je značná nabídka v původních venkovských objektech (volné pokoje). Na české straně, kde byla řada sídel fakticky zlikvidována, je tento segment velmi nízký.

Vymezování NP a CHKO

Ve středoevropském srovnání má ČR mimořádně vysoký počet velkoplošně chráněných území. Obdobná situace je jen na Slovensku.

	rozloha km ²	počet obyv. v mil.	počet NP	rozloha km ²	počet CHKO/NSG*	m ² NP na tis. obyv.	počet NP+ CHKO
ČR	78 884	10,3	4	1 195	25	1 160	29
Bavorsko	70 548	12,2	2	253	5	207	7
Rakousko	83 855	8,1	7	2 490	10	3 074	17
Slovensko	49 012	5,4	9	3 179	14	5 887	23

* pozn.: NSG větší než 40 km²

Zásadní rozdíly vzhledem k zemím jež jsou dlouhodobými členy EU je v rozsahu chráněných území a způsobu jejich vymezení. V zemích s tradiční ochrannou přírodou (Bavorsko, Rakousko, Švýcarsko) je rozsah velkoplošných CHÚ vztažen jen ke zcela mimořádným hodnotám, zřejmě z důvodu, že obecná ochrana přírody je zde standardem a není ji potřebné vymezovat speciálními právními předpisy. **Principem vymezování je chránit přírodní hodnoty a neomezovat hospodářský a sociální vývoj území.** Z těchto důvodů nejsou zásadně do velkoplošných CHÚ zahrnuta osídlená území a plochy (území) s dopravní a turistickou infrastrukturou.

Naopak v ČR jsou do těchto velkoplošných CHÚ v řadě případů zahrnuta i celá města nad 10 tis. obyv. (např. Žďár n. Sáz. 24,4, Litoměřice 23,1, Rožnov p. Radhoštěm 17,4, Hlinsko 10,5, Litovel 10,0) nebo jejich významné zastavěné části (Český Krumlov, Mariánské Lázně, Jeseník).

Významnější osídlení je vyjmutu u Krkonošského NP, kde hlavní střediska cestovního ruchu (Špindlerův Mlýn, Pec p. Sněžkou – V. Úpa) jsou ostrovy uvnitř NP a další střediska (Janské Lázně, Rokytnice n. J. a Harrachov) leží mimo obvod NP.

Malé NP Podyjí a České Švýcarsko jsou vymezeny s obdobnými přístupy jako navazující NP v sousedních zemích.

Evropským standardům vymezování odpovídá (až na několik malých lokalit) poslední v ČR vyhlášená CHKO Český les.

Národní parky a CHKO (resp. velké NSG) v ČR, Bavorsku a Rakousku

V České republice jsou čtyři národní parky:

NP	rozloha km ²	rok vyhlášení	vazba na sousední země	rozloha km ²	rok vyhlášení
Krkonošský	363	1963	Polsko Karkonoski PN	55,0	1959
Šumava	690	1991	Bavorsko Bayerischer Wald	242,5	1973
Podyjí	63	1991	Rakousko Thayatal	13,3	1991
České Švýcarsko	79	2000	Sasko Sächsische Schweiz	93,5	1990

V ČR je 25 CHKO

Největší: Beskydy (1160 km²), České Středohoří (1070 km²) a Šumava (940 km²)

Nejmenší: Blaník (40 km²), Poodří (82 km²) a Pálava (86 km²)

Nejstarší Český ráj (1955), nejmladší Český les (2005)

Chráněné území Šumavy představuje celkem 1630 km², z toho národní park 690 km².

NP je členěn na tři zóny:

I. zóna	22,9 %
II. zóna	74,0 %
III. zóna	3,1 %

Severozápadním směrem navazuje (s přerušením) na Šumavu CHKO Český les o rozloze 466 km². Území je rozděleno koridorem dálnice D5 na dvě části a až na výjimky několika menších sídel nezahrnuje (obdobně jako v jiných zemích) trvalé osídlení.

Na **území Bavorska** jsou dva největší NP (Nationalpark) z celkem 14 v SRN. Po rozšíření v r. 1992 (pův. vymezení 1973) je NP Bayerischer Wald (242,5 km²) největším. Druhým je NP Berchtesgaden (210 km²) vyhlášený v r. 1978.

Mimo NP je na území 5 NSG (Naturschutzgebiet) s rozlohou více jak 40 km². NSG Ammergebirge (SV Ga-Pa) je s 276 km² vůbec největším chráněným územím v SRN. Dalšími významnými NSG jsou:

Allgäuer Hochalpen	(208 km ²) – východně Oberstdorfu
Karwendelgebirge	(193 km ²) – navazující na rozsáhlejší NSG na území Tirol
Chiemgauer Alpen	(98 km ²) – východně Reit im Winkl
Wettersteingebirge	(44 km ²) – jižně Ga-Pa (nezahrnuje areál Zugspitze)

Z území NP Bayerischer Wald jsou vyjmuty následující plochy:

1. plochy, které nejsou ve veřejném vlastnictví
2. celoročně obývané budovy vč. jejich bezprostřední ohrazené okolní plochy
3. plocha potřebná pro trasu obchvatu města Bayerisch Eisenstein

Pět sídel tvoří ostrov uvnitř národního parku. U sídla Waldhäuser jsou dokonce sjezdovky a dva vleky.

Na **území Rakouska** je vzhledem k Alpám velký počet velkoplošně chráněných území.

Je zde vyhlášeno 7 NP:

	spolková země	rozloha (km ²)	rok založení	pozn.	
1	Donau – Auen	NÖ	93,0	1996	údolí Dunaje pod Vídní most v Hainburgu
2	Thayatal	NÖ	13,3	1991?	společně s ČR (63,0 km ²)
3	Kelkälpen (Sengsen Gebirge)	OÖ	208,3	1997	
4	Neusieder See – Seewinkel	Burgenland	95,0	1993	společně s Maďarskem (127 km ²), též UNESCO
5	Nockberge	Korutany	184,3	1987	východně dálnice A10
6	Hohe Tauern	3 spolk. země	1787,0	1983-91	
7	Gesäusee	Štýrsko	110,5	2002	soutěska Enns

A dále 10 velkých NSG (více než 60 km²):

Korwendelgebirge (sev. Innsbrucku) 545 km², navazuje na obdobné území v Bavorsku (195 km²).

Více než 320 km² má NSG Eisenwurzen, společně se sousední NSG Salzatal přesahuje 500 km².

Větší rozlohu než 200 km² mají NSG Totes Gebirge a Berchtesgaden (navazuje na německý NP).

Zcela mimořádným územím je **NP Hohe Tauern**, který představuje svou rozlohou 1787 km² největší CHÚ ve střední Evropě.

Vzhledem ke svému rozsahu je území rozděleno dopravními koridory, které jsou přes něj vedeny v severojižním směru do tří částí.

Hohe Tauern západ – západně silnice 108 Mittersill – Lienz	Tirol
Hohe Tauern střed – oboustranně silnice Grossglockner – Hochalpenstrasse	Salzburg, Tirol
Hohe Tauern východ – jižně Bad Gasteinu	Salzburg,, Kärnten

Území NP nezahrnuje žádná sídla ani silnice státní sítě.

Rozloha NP Hohe Tauern je celkem 1787 km ² z toho v	Salzburg	805 km ²	od r. 1983
	Tirol	610 km ²	1991
	Kärnten	372 km ²	1983

Je zde 304 vrcholů přesahujících 3000 m n. m. a 246 ledovců.

V bezprostředním okolí žije v 30 obcích cca 60 tis. obyv.

V koridoru silnice B108 jsou nejvýznamnější obce	Matrei in Osttirol	4500 obyv.
	Prägraten	1260 obyv.

V koridoru silnice B107 jsou nejvýznamnější obce	Bruck a. d. Grossglocknerstr.	4250 obyv.
	Fuchs a. d. Grossglocknerstr.	800 obyv.
	Grosskirchheim	1600 obyv.

V koridoru železniční tratě (Tauerntunnel délky 8552 m) jsou nejvýznamnějšími obcemi: Bad Gastein 5650 obyv., Bad Hofgastein 6800 obyv., Mallnitz 1020 obyv., Obervellach 2540 obyv.

Na severním obvodu NP v údolí Salzachu jsou nejvýznamnějšími obcemi Bramberg 3400 obyv., Mittersill 5000 obyv., Neunkirchen 2200 obyv.

V západní části Hohe Tauern je nejvyšším vrcholem Grossvenediger (3674 m n. m.), ve střední Grossglockner (3798 m n. m.) a ve východní Hochalm (3360 m n. m.).

Poloha Šumavy vůči nadřazeným dopravním sítím

Hlavní evropské trasy (silniční i železniční) jsou v západovýchodním směru (E56) vedeny v úseku Regensburg – Passau – Linz podél Dunaje, ve severojižním směru (E55) v ose Praha – České Budějovice – Linec. Tento koridor odděluje Šumavu od Novohradských hor. Významné je spojení Praha – Plzeň – Regensburg – Mnichov vedené po silnici i železnici prostorem Domažlicka. Tento koridor odděluje Šumavu od Českého lesa. Prostorem Šumavy tedy prochází jediný významný nadnárodní koridor Praha – Strakonice – Vimperk – Freyung – Pasov. Na české straně se jedná o silnici (R4 – I/4), na bavorské straně B12. Silnice B12 je v úseku Mnichov – Pasov postupně nahrazována dálnicí A94 (zejména pro zlepšení vazeb Mnichov – Linec). Silnice I/4 je postupně v úseku Dubenec – Předonice (křižovatka s I/20) přestavována na R4.

Letecké spojení je možné

- z mezinárodního letiště Linz (773 tis. cest./rok 2007) silnicemi B126 Linz – Bad Leonfelden – Vyšší Brod – Lipno B127 Linz – Rohrbach – Ulrichsberg – Hochficht

- z budoucího mezinárodního letiště České Budějovice silnicí I/39 České Budějovice – Český Krumlov – Horní Planá

Pro Šumavu jsou významné zejména vazby k vyšším centrům, které na české straně představují krajská města Plzeň a České Budějovice, na bavorském území Regensburg a Passau a na rakouském území aglomerace Linz – Wels. Na české straně spojení k vyšším centrům zajišťují silnice I/27

Plzeň – Klatovy – Železná Ruda a I/39 České Budějovice – Český Krumlov – Horní Planá – Strážný. Tyto silnice, obdobně jako úsek I/4 Strakonice – Horní Vltavice neodpovídají ve značném rozsahu parametrům silnic I. tř. Spojení na Linz je zajišťováno silnicí B127 do Aigenu, kde na ni navazuje nová trasa Dreisesselberg (po Ulrichsberg v nové trase mimo sídla). Spojení na Passau je zajišťováno silnicemi B85 (na Regen a Cham), B12 (na Freyung) a B388 (na Wegscheid – Aigen).

Pro obsluhu území jsou významné další silnice nižších tříd i možnost železničního spojení.

Na území Bavorska a Horního Rakouska jsou v blízkosti hranic vedeny hlavní silnice v propojení sídel: Furt im Wald – Lam – B. Eisenstein – Zwiesel – Grafenau – Freyung - Philippsreuth – Haidmühle – Neureichenau – Ulrichsberg – Aigen i. M. – Rohrbach – Haslach – Bad Leonfelden – Freistadt. Na území ČR jsou to silnice v propojení sídel: Domažlice – Kdyně – Nýrsko – Železná Ruda – Hartmanice – Kvilda – Horní Vltavice – Volary – Horní Planá – Černá v Poš. – Lipno - Vyšší Brod – Dolní Dvořiště. Odpovídající parametry mají jen úseky vybudované v souvislosti s výstavbou údolní nádrže Lipno. S destrukcí osídlení na české straně Šumavy souvisela i „údržba“ silniční sítě. Ta sloužila v hraničním pásmu především pro potřeby armády. Železniční tratě zůstaly zachovány, jejich přestavba a elektrifikace je vzhledem k slabému osídlení a nízké ekonomické výkonnosti území značně problematická. Časová dostupnost nižších regionálních center je výrazně horší než silniční dopravou (autobusovou i individuální) železnice však představuje významný potenciál v případě budoucího „rozvoje“ osídlení. Přeshraniční železniční spojení je možné jen v trase Plzeň – Klatovy – Železná Ruda/B. Eisenstein – Regen – Deggendorf – Plattling. Na české straně je trať Strakonice – Volary – Planá – České Budějovice, na rakouské straně je trať Linz – Aigen. Oproti silniční síti (dle mapy autoklubu RČS z r. 1927) chybí dnes silniční spojení:

České Žleby – Bischofsreuth

Dolní Vltavice – Aigen

Dolní Vltavice – Sankt Oswald – Haslach

Frymburk – Reiterschlag (Pasečná) – Haslach

Obnoveno bylo jen spojení:

Horní Planá/ Bližší Lhota – Zvonková (Glöckelberg) – Ulrichsberg

Frymburk/Frydava – Přední Výtoň (Heuraffl) – Gugelwald – Vordenweisenbach (B38)

s nutností použít přívozy přes Lipenskou nádrž.

V západní části Šumavy bylo obnoveno spojení Nýrsko – Sv. Kateřina – Rittsteig s vazbami na Neunkirchen b. H. B. a Lam.

V důsledku přerušení vazeb byly v přihraničních územích Bavorska a Rakouska vybudovány nové silnice vedené v blízkosti státních hranic. Přestože se jedná o silnice nižších tříd je jejich kvalita podstatně lepší než silnice I/39 v úseku Horní Planá – Volary. Obnova lokálních přeshraničních vazeb je alespoň v některých případech žádoucí, neboť větší a výrazně lépe vybavené bavorské a rakouské obce mohou sehrát pozitivní roli ve stabilizaci v případech velmi řídkého osídlení na české straně Šumavy nabídkou základních obslužných funkcí (cenové rozdíly obchodu a služeb dnes nejsou významné).

Poměrně dobrá je situace v oblasti cykloturistiky, kde rozsáhlé sítě na obou stranách státní hranice jsou v několika místech propojeny. Významné je např. propojení v blízkosti Prášil, Bučiny, Českých Žlebů, Nového Údolí a spojení Nová Pec – Rytíště – Holzschlag, Frydava – Aigen.

Vymezení specifické oblasti Šumava v ZÚR Jihočeského a Plzeňského kraje

ZÚR Plzeňského kraje byly vydány v r. 2008, u ZÚR Jihočeského kraje dosud tento proces nebyl dokončen. Vymezení specifické oblasti v ZÚR Plzeňského kraje v podstatě kopíruje vymezení CHKO Šumava, toto vymezení je zpřesněno na hranice obcí. Území též zahrnuje obce mezi městy Sušice a Kašperské Hory. Tím je zajištěna též návaznost na vymezení specifické oblasti v Jihočeském kraji. V ZÚR není vymezena významná regionální (rozvojová) osa Klatovy – Nýrsko – Železná Ruda, která navazuje na bavorskou osu B. Eisenstein – Zwiesel – Regen – Deggendorf. Specifická oblast v Jihočeském kraji je vymezena výrazně širěji než CHKO Šumava. Logické je

zahrnutí vojenského prostoru Boletice, který přibližně polovinou zasahuje do CHKO. Za problematické lze považovat zahrnutí města Vyšší Brod, které leží mimo CHKO, zejména však leží na významné regionální (rozvojové) ose umožňující přes Bad Leonfelden spojení na Linec.

Významným pozitivem je naopak vymezení rozvojové osy Vimperk – Strážný s pokračováním na významné bavorské centrum Pasov. Vymezení specifické oblasti v některých případech nezahrnuje celé obce, ale jen vybraná katastrální území. Je to zejména v případě koridoru Vimperk – Strážný. Tento přístup by mohl být podnětem ke korekci CHKO i NP Šumava, koridor by však nemusel být totožný se souhrnem k. ú. Vzhledem k tomu, že PÚR ČR v úkolech neuložila porovnat vymezení a režimy VCHÚ přírody v ČR s přístupy jiných (zejména sousedních) evropských zemí, nelze zřejmě toto porovnání a z něj vycházející doporučení ke korekcím v současné vlně ZÚR očekávat. **Harmonizace české legislativy se standardy EU je nejen v této oblasti dlouhodobým problémem jak exekutivy tak významné části poslanců.**

Šumava ve středoevropském kontextu

Šumava představuje ve střední Evropě rozsáhlý lesní komplex, který je zároveň rozvodím (vedené přibližně po hranici ČR) mezi severními a jižními moři. Vzhledem k těmto skutečnostem bývá nazývána zelenou střechou Evropy.

Rozsahem chráněných území je Šumava obdobná jako Vysoké Taury (Hohe Tauern) v Rakousku, kde rozloha Národního parku je téměř 1790 km².

Česká část	NP Šumava	má rozlohu	690 km ²
Bavorská část	NP Bayerischer Wald		249 km ²
Česká část	CHKO Šumava		<u>940 km²</u>
			1873 km ²

87 % chráněného území je vymezeno na české straně, 13 % v Bavorsku. V Horním Rakousku v oblasti Šumavy (Mühlviertel) není velkoplošné CHÚ přírody vymezeno vůbec. V Bavorsku na NP navazují přírodní parky (Naturpark) Bayerischer Wald a Oberer Bayerischer Wald (zahrnuje na JV Hoher Bogen). Pouze v prostoru Železná Ruda – B. Eisenstein má využívání území na obou stranách hranice obdobný charakter (intenzivní rekreaci).

Jihovýchodně území NP Bayerischer Wald jsou oproti území českého NP Šumava dva lyžařské areály. Na území Bavorska Mitterfirmiansreuth (Almberg 1130 m n. m.) a na území Horního Rakouska Holzschlag (Hochficht 1338 m n. m.). Ten patří k nejvýznamnějším areálům mimo oblast Alp. Lanovka a vlek zde vedou na hraniční vrcholy Hochficht (1383) a Reischl (1281) s českými názvy Smrčina a Hraničník.

Od pádu železné opony je sledováno propojení tohoto nejvýznamnějšího lyžařského areálu v jihovýchodní části Šumavy též z české strany lanovkou z Nové Pece. Mimořádným potenciálem je poloha Nové Pece na železniční trati.

České pohraničí dostalo v r. 1989 šanci alespoň částečně se přiblížit standardům na území sousedních zemí. **Přes proklamace o udržitelném rozvoji sledujícím vyváženost tří pilířů ekonomického, sociálního a enviromentálního, je k naplnění této vize stále daleko.** Samozřejmě nelze obnovit osídlení ke stavu v 30. letech minulého století. Lze však s nepříliš velkými investicemi (především na české straně) dosáhnout takové úrovně propojení přes hranice, která by umožnila urychlené smazání rozdílů ve vyváženém rozvoji území. PÚR ČR si zatím tyto cíle nekladla. **Iniciativa musí přijít od občanů, obcí a krajů**, z úrovně rezortů ji zřejmě nelze očekávat. To dosavadní vývoj (nejen v pohraničí) potvrzuje.

V roce 1994 (tj. před 15 lety) byl zpracován mezinárodní pilotní projekt UNESCO (MAB) na Trilaterální koncept rozvoje Bayerischer Wald / Šumava / Mühlviertel.

Pořizovateli byli: - Ministerstvo hospodářství ČR

- Bayerisches Staatministerium für Landesentwicklung und Umweltfragen

Amt der Oberösterreichischen Landesregierung.

I když většina doporučení měla především formální charakter, zabývá se též korekcí CHKO Šumava. Navrhuje vypuštění území na levém břehu Lipenské nádrže a naopak rozšíření v prostoru severně Hartmanic (korekce vychází z vymezení biosférické rezervace). Na území Rakouska (Mühlviertel) byly navrženy 3 malé lokality NSG.

Navrhována byla nová CHKO Novohradské hory s malým přesahem na území Horního Rakouska (NSG).

Harmonizace ochrany přírody s evropskými standardy

V evropských zemích, kde se ochrana přírody vyvíjela bez extrémů politických anomálií a změn je systém koexistence přírodních hodnot a obyvatel a návštěvníků dlouhodobě stabilizován a nevyvolává zbytečné konflikty, neboť většinou skutečně směřuje k zachování a rozvíjení všech principů udržitelného rozvoje.

Z územního hlediska jsou významné zejména rozdíly ve vymezení velkoplošných chráněných území a to zejména vzhledem k:

- rozsahu souvislého území
- zahrnování území sídel
- realizaci dopravních vazeb.

Závěr

Z porovnání s přístupem vymezení velkoplošných CHÚ v sousedních zemích lze doporučit z NP a CHKO Šumava:

- vypuštění - vodní nádrže Lipno
  - levobřežního území (po hranici vojenského výcvikového prostoru Boletice) v úseku Želnava – Horní Planá, vč. území jihovýchodně silnice Horní Planá – Hodňov – Polná – Boletice - Chvalšiny
  - osídlení v lokalitách Přední Výtoň, Nová Pec, Stožec, České Žleby
- vymezení koridoru silnice I/4 Vimperk – Strážný včetně sídel Kubova Huť, Horní Vltavice, Lenora, Vlčí Jámy, Strážný
- vymezení koridoru pro lanovku Nová Pec – areál Hochficht
- vytvoření koridoru pro přestavbu silnice I/39 Želnava – Volary posunem hranice mimo trasu a její plánované přeložky
- vymezení silničního a železničního koridoru Nýrsko – Železná Ruda
- vypuštění osídlení v lokalitách: Stachy – Zdíkov – Churáňov, Nové Hutě, Kašperské Hory, Rejnstejn, Hartmanice, Borová Lada, Kvilda, Srní, Železná Ruda – Alžbětín – Špičák, Hojsova Stráž, Zelená Lhota – Stará Lhota

Tím by se alespoň po formální stránce přiblížily přístupy ČR k uplatňování udržitelného rozvoje přístupům sousedních zemí a vytvořily základní podmínky pro zachování příp. určitý rozvoj osídlení v české části Šumavy.

V přístupu k ochraně přírody je v Evropě velký rozdíl. Některé NP jsou rozlohou srovnatelné s našimi rezervacemi přírody. **Značný rozdíl je v omezeních, česká a slovenská velkoplošně chráněná území jsou z těchto hledisek nejméně vstřícná.** Velkým problémem je i komercializace služeb, někdy až hraničící s byznysem. Dle Miloše Anděry, autora knihy Národní parky Evropy dochází (nejen u nás) dalším vyhlásováním NP (a jiných CHÚ) k devalvaci významu národních parků a systému ochrany přírody.

